

«Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

3. Оцінювання цифрових зображень з відкритих джерел: Посібник для суддів та дослідників фактів (2024), опублікований онлайн на сайті <https://www.trueproject.co.uk/osguide>.

Шевченко М.О., аспірант
кафедри криміналістики та
судової медицини
Національної академії
внутрішніх справ

НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ, ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН ТА ПРИСТРОЇВ ТА ВПЛИВ НА ПРОТИПРАВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Незаконний обіг вогнепальної зброї, вибухових речовин та пристроїв у будь-якій країні несе серйозну загрозу суспільній безпеці. Крім того, на міжнародному рівні також все більше визнається загроза незаконного обігу зброї не тільки як внутрішня проблема кожної окремої держави, але і як суттєвий чинник впливу на транснаціональну організовану злочинність, включаючи такі її види, як незаконний обіг наркотиків, відмивання коштів, тероризм тощо. Вогнепальна зброя, вибухові речовини, бойові припаси становлять небезпеку для життя та здоров'я громадян. Особам без спеціального дозволу тримати при собі такі речі заборонено законодавством.

Зазначені предмети за своїми властивостями містять у собі потенційну та реальну можливість завдання суттєвої шкоди (непоправної шкоди) соціальним благам особи, суспільству, державі, суттєво впливають на інтенсивність та тяжкість вчинення інших кримінально-протиправних діянь. Крім того, важливим та недослідженим аспектом є те, що відповідно до примітки до ст. 45 КК України, викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем

вважаються корупційними злочинами, тобто цей злочин також внесений до Переліку корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією. Важливою особливістю є те, що корупційним цей злочин буде вважатися лише при вчиненні шляхом зловживання службовим становищем [1].

Підвищена суспільна небезпека цього злочину пояснюється ще й тим, що з використанням незаконно отриманої вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин можуть вчинятися інші тяжкі і особливо тяжкі злочини проти життя, здоров'я, недоторканності та безпеки людей тощо. Тому успішне розслідування таких кримінальних правопорушень має важливе значення як для охорони громадської безпеки, так і для протидії іншим кримінальним правопорушенням, у тому числі тяжким та особливо тяжким злочинам.

Слід додати, що серед злочинів проти громадської безпеки особливе місце займають саме злочини, пов'язані із викраденням, привласненням, вимаганням вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодінням ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 262 КК України), значущість кримінально-правової боротьби з якими на сучасному етапі зростає у зв'язку з загостренням криміногенної обстановки в країні. Кримінальні правопорушення із використанням зброї завдають непоправної шкоди життю і здоров'ю громадян, крім того, вони мають резонансний характер, а також можуть посилювати відчуття страху та незахищеності у населення. Так, статистичні відомості Єдиного звіту про кримінальні правопорушення свідчать про те, що у 2021 році було обліковано 93 кримінальні правопорушення за ст. 262 КК України, крім того, з них таких, по яких особам вручено повідомлення про підозру – 17. У 2020 році таких правопорушень було обліковано 99, з них таких, по яких особам вручено повідомлення про підозру, було лише 13. Це свідчить про досить низький відсоток розкриття цих злочинів. За 8 місяців 2023 року таких кримінальних протиправних дій було обліковано 1240 [2].

Найбільші показники щодо збільшення кримінальних проваджень, пов'язаних із незаконним обігом зброї спостерігається у Київській (+ 89, 6 %), Житомирській (+ 75,5

%), Сумський (+63,4 %) та Миколаївській (+62,9%) областях. Особливості воєнного стану в Україні позначилися й на латентності таких дій. У засобах масової інформації та серед населення поширюються відомості про те, що насправді таких злочинів вчиняється набагато більше, але за різних причин (від небажання потерпілих звертатися до правоохоронних органів до бездіяльності останніх) ці злочини можуть не попадати у загальну статистику. Крім того, умови воєнного стану аж ніяк не сприяють зниженню незаконного обігу зброї, в тому числі злочинам, пов'язаним з незаконними заволодіннями вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами. На тлі подальшої глобалізації мілітаристських ознак злочинності посилюється роль організованої злочинності у кримінальній міграції різних видів озброєння.

Відтак виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним заволодінням вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, є актуальною проблемою правоохоронних органів, що потребує нового підходу до її вирішення. Більше того, з початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України порушена проблематика значно загострилась, адже спостерігається неконтрольоване зростання незаконного обігу зброї, яка інтенсивно поширюється як серед цивільного населення, так і в кримінальному середовищі. Суспільна небезпека незаконного обігу зброї полягає у створенні «сприятливих умов» для вчинення тяжких злочинів, оскільки сама зброя несе потенційну загрозу життю і здоров'ю людей, незалежно від наявності або відсутності наміру застосовувати її за призначенням.

Певні напрацювання цієї проблематики наявні серед наукових кіл, які мають фундаментальне значення у формуванні її теоретичних засад. Водночас при всій значущості наукових здобутків, нині дослідження питань розслідування незаконного заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами зумовлене вкрай підвищеною суспільною небезпекою, яка виникає в умовах корупційної складової, неочевидності, конспірації й нерідко злочинної ієрархії, а сучасні методики розслідування не є дієвими,

універсальними і не зовсім відповідають потребам сьогодення. Тому, нагальною є розробка методики розслідування для практичних працівників органів досудового розслідування, позаяк слідчі повинні орієнтуватися у типових слідчих ситуаціях й шляхами їх вирішення, володіти ґрунтовними знаннями щодо тактики проведення окремих процесуальних дій. Значно підвищує ефективність розслідування зазначених кримінальних правопорушень узагальнення слідчої практики у поєднанні з використанням криміналістичних рекомендацій та наукових знань.

Наведені обставини у сучасних реаліях повномасштабного воєнного вторгнення в Україну, стрімкого зростання незаконного обігу вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин, у тому числі нетипової вогнепальної зброї, що надходить на експертизу та особливого режиму кримінального провадження в умовах воєнного стану, визначають актуальність окресленої проблеми, її наукову, теоретичну і практичну значущість.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.